

[B] **“VROEGER WAREN WIJ VEEL JONGER”.
HERINNERINGEN VAN GASTON DURNEZ**

Op 9 september 2008 is Gaston Durnez tachtig geworden. Ongeveer op hetzelfde moment verscheen bij Lannoo zijn nieuwste boek, een vierhonderd bladzijden lange terugblik op zijn jeugdijaren, vanaf zijn geboorte in 1928 tot op het einde van de Tweede Wereldoorlog in 1945. Durnez evoceert een tijd van economische crisis, van sociale onrust en van een wereldbrand, zoals die ervaren werd door een jonge, gevoelige ziel met een pientere geest die elk relevant detail onthouden heeft en die de dingen bekeek met het oog van een schilder.

De titel van dit boek haalde Durnez uit een toevallig afgeluisterd gesprek waarin iemand zei: “Vroeger? Het had maar één groot voordeel: vroeger waren wij veel jonger”. Zoiets pikt Durnez natuurlijk direct op. Het is helemaal zijn stijl. In zijn nieuwe boek roept de auteur dus het klimaat van een bijzonder moeilijke tijd op. En hij doet dit op de heel persoonlijke manier van de zevende zoon uit een arbeidersgezin met elf kinderen. Dat verhaal begint in het West-Vlaamse Wervik, waar Gaston Durnez geboren werd, vlak tegen de Franse grens, op een boogscheut van Ieper, het stadje dat helemaal kapotgeschoten was in de “Groote Oorlog” van ’14-’18. Het boek voert ons van daar naar het landelijke Brabant, naar de streek van Asse, waar Durnez opgroeide. De auteur vertelt over de “zwingelaars” in het vlas aan de Leie, over de pendelaars naar Noord-Frankrijk, de stakingen, de zoektocht naar een bestaan in de schaduw van Brussel, het liefdadige “Werk van koningin Astrid”, toen het “kindergeld” en de *congé payé* werden uitgevonden, toen kinderen

Gaston Durnez (°1928), Foto David Samyn.

nog opgroeiden in “huzekotjes”, toen bossen en velden hun vrije speelpleinen vormden en toen de straat nog van hen was, onder de dreigende schaduw van een opdoemende nieuwe oorlog. Te midden van al die veranderingen moest de zevende zoon van “Liske van Pollekes” als loopjongen de maatschappelijke ladder gaan beklimmen.

Dat heeft Gaston Durnez met succes gedaan, dankzij een verbazingwekkende verscheidenheid van intellectuele activiteiten. Hij is er ook voor geëerd en beloond. Durnez is ridder geworden in de orde van Leopold II en van Oranje-Nassau, laureaat van de orde van de Vlaamse Leeuw en ereburger van zijn geboortestad Wervik. Hij mag “cultureel ambassadeur” worden genoemd, al was het maar omdat hij destijds *Het Leven onder de Belgen* in een oplage van 623.000 exemplaren bij de bevolking van de toenmalige Sovjet-Unie in het Russisch bekendgemaakt heeft. Terecht werd hij bekroond met de Prijs van het Davidsfonds voor de beste voorlichting in het buitenland over actuele Vlaamse problemen. Als reporter kreeg hij in 1957 de allereerste Persprijs van de Vlaamse Journalistenclub

voor zijn artikelenreeks in *De Standaard* over het leven van de mijnwerkers, naar aanleiding van de mijnramp in Marcinelle. De Vlaamse Gemeenschap vereerde hem later met de Reinaert de Vos-trofee, de prijs voor een journalistieke carrière.

In heel Vlaanderen is Durnez gehuldigd als humoristisch dichter, grappige verzenschrijver, pittige cursiefjesman en vrolijke liedjesmaker, voor wie het alle dagen zondag is en kermis in de week. De Provincie Antwerpen bedacht hem twee keer met haar literatuurprijs, in 1958 voor zijn bundel *Rijmenam* en in 1969 voor zijn kinderversjes *Sire*. Op de Vlaamse Poëziedagen van Wemmel kreeg hij in 1962 de Prijs voor het Chanson, op het Poëziefestival van Heist-aan-Zee werd zijn *Standbeeld* onderscheiden met de Prijs voor het Humoristisch Gedicht, en zijn *Faantje in het Circus* werd in 1976 eerste in een referendum voor het beste jeugd- en kinderboek. Hij was ook de filmedewerker die in 1960 de scenarioprijs en in 1968 de prijs voor de beste filmcommentaar won op het filmfestival van Antwerpen. Daarnaast is Durnez bovendien een onderlegd historicus die de

monumentale *Geschiedenis van De Standaard, het levensverhaal van een Vlaamse krant* heeft geschreven, een dik werk van lange adem, een gedegen stuk Vlaamse geschiedschrijving, ook weer bekroond door de stad en de provincie Antwerpen.¹ Even monumentaal is zijn biografie van een van Vlaanderens grootste schrijvers, Felix Timmermans, wiens leven hij met veel inlevingsvermogen verteld heeft.²

En dat is nog maar een klein gedeelte van zijn vruchtbare intellectuele productie. Wat hij verder nog gedaan heeft in het wereldje van de cartoons, wat hij voor de radio en de televisie heeft bedacht, geschreven en gedebiteerd, wie hij in de loop der jaren heeft geïnterviewd, het aantal grafische kunstenaars dat hij heeft gepresenteerd bij de vernissage van een tentoonstelling... het is bijna niet te tellen. En dan hebben we het nog niet eens gehad over het feit dat hij als drievoudig Belgisch kampioen dactylografie — met ongeveer honderd woorden per minuut — gerust de Eddy Merckx van de tikmachine genoemd mag worden.

Met zijn tikmachine, met zijn pc, met zijn pen, met zijn werk en met zijn ideeën heeft Gaston Durnez vele anderen geïnspireerd en een niet geringe invloed uitgeoefend op de gang van zaken in België. Zo hebben zijn reportages over de toestanden die destijds heersten bij de Belgische militairen in Duitsland, ertoe bijgedragen dat het schoolstelsel daar werd aangepast aan de behoeften van de Vlaamse kinderen. Hij lag met anderen aan de basis van de *Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, dat andere standaardwerk dat er zonder hem misschien niet gekomen was. En hij stond aan de wieg van het Felix Timmermans Genootschap en van vele andere culturele initiatieven.

Wat mij in Gaston Durnez altijd heeft getroffen, is de gretigheid waarmee hij naar het culturele leven hunkert. Hij heeft zich verdiept in Chesterton, in Ralph Waldo Emerson, in Joachim Fest en in Simenon, om maar aan te tonen hoe breed zijn belangstellingsveld is. Durnez is geen academicus. Studeren was voor hem in zijn jeugd niet vanzelfsprekend, hoewel hij er hartstochtelijk naar verlangde. Zijn geestelijke bagage heeft hij bij wijze van spreken met de blote handen moeten bevechten in de "Universiteit van het Leven". Toch kruipt het bloed waar het niet gaan kan en de drang om te lezen, de drang om te schrijven was niet te stuiten. En vaak is

er dan toevallig wel iemand die een handje toesteeft. Zoals de tante die het getalenteerde jongetje opving, zijn liefde voor verhaaltjes en zijn passie voor geschiedenis aanwakkerde, en hem de magie van de radio liet ontdekken. Of de wat excentrieke maar sociaal bewogen hoofdredacteur van het regionale weekblad, die een vaderlijk oog liet vallen op het ventje dat in de competitie van lagere scholen opstelwedstrijden won, en die zijn eerste stukjes publiceerde. Deze mensen verdienen veel waardering. En het zegt veel over de *feeling* van de grote dichter Hubert van Herreweghen of de intellectuele vader van *De Nieuwe Standaard* Tony Herbert, dat zij Gaston Durnez de kans hebben gegeven om een groot journalist te worden.

Het is typerend voor Durnez dat hij niet in wrok terugkijkt op de moeilijke jaren van zijn jeugd. Met de mildheid die hem siert, blijft hij zijn afkomst trouw. Hij kent de grootheid en de kleinheid van de simpele liederen die zijn armoe deelden. Hij heeft hen lief, en hij waardeert wat anderen voor hem hebben gedaan. Maar hij is diep getekend door de sociale nood en hij belijdt zonder schroom en beginselvast de idealen die hij van de KAJ, de Katholieke Arbeiders Jeugd van wijlen kardinaal Cardyn heeft meegekregen.

Het leven heeft hem niet gespaard. Het heeft hem in het vuur gelouterd. De man die zingt van het geluk in de familie, de man die voor zijn kinderen de mooiste verhalen droomt, hem werd vaak ontnomen wat hem het dierbaarst was. Hij kent de pijn van het verlies, het verdriet van het grote gemis. Het verdriet heeft hem echter niet opstandig gemaakt of verpletterd. Het heeft hem de mildheid van de aanvaarding en de kracht voor een nieuw begin gegeven.

Humor ist es wenn man trotzdem lacht, zeggen de Duitsers. De meesten kennen Gaston Durnez vooral als een humorist, als de man die met woordspelingen jongleert, als de causeur die zich afvraagt of kinderloosheid erfelijk is. Er schuilt echter veel leed achter zijn humor, maar het kan draaglijk worden gemaakt door — om nog maar eens een mooi Duits woord te gebruiken — een overtuigde *Bejahung* van het leven. "Zeg toch ja tegen het leven". Dat is allicht de belangrijkste boodschap die Gaston Durnez ons in zijn jongste boek meegeeft.

CAS GOOSSENS

GASTON DURNEZ, *Vroeger waren wij veel jonger*.
Een jeugd in Vlaanderen, Lannoo, Tielt, 2008, 412 p.

Noten

- (1) GASTON DURNEZ, *De Standaard. Het levensverhaal van een Vlaamse krant*, Lannoo, Tielt, *Deel 1: 1914-1948*, 1985, 560 p.; *Deel II: Van 1948 tot de VUM*, 1993, 575 p.
Zie ook: ELS DE BENS, "Het levensverhaal van een Vlaamse krant. Zeventig jaar 'De Standaard'", in: *Ons Erfdeel*, jg. 37 (1994), nr. 5, pp. 731-740.
- (2) GASTON DURNEZ, *Felix Timmermans, een biografie*, Lannoo, Tielt, 2000, 820 p. Zie ook: JORIS GERITS, "Objectief en bewonderend, informatief en persoonlijk. Durnez' biografie van Felix Timmermans", in: *Ons Erfdeel*, jg. 44 (2001), nr. 2, pp. 269-271.
-